

0+

“Поро пиалан улыт яндар шўман-влак:
цуло Юмым уажыт” (Мф. 5:8).

ШЎМ-ЧОН ИЗОЛЫК

2013 ий март
годсек лектеш.

МАРИЙ ПРАВΟΣЛАВНЫЙ ЖУРНАЛ 12-шо (44) №, 2016 ий декабрь

Йошкар-Оласе да Марий Элысе Высокопреосвященнейший архиепископ Иоаннын благословитымыже почеш

МОСКОН ДА УЛО РУСЬЫН СВЯТЕЙШИЙ ПАТРИАРХШЕ КИРИЛЛАН — 70 ИЙ

Тений 20 ноябрьште Иисус Христос лўмеш Москосо кафедральный соборышто Москон да уло Русьын Святейший Патриархше Кирилл Православный Черкын верласе предстоятельже-влак, Руш Православный Черкын духовенствыже да архиерейже-влак дене пырля Юмын литургийым служитлен. Тыге 70 ияш лўмгечыжым палемден. Пайрем литургийыште Йошкар-Олан да Марий Элын архиепископшо Иоанн лийын.

Москон да уло Русьын Святейший Патриархше Кирилл Санкт-Петербургышто шочын. Ачаже священник, аваже немчы йылмым туныктышо лийынит. Кокымшо эргыштан Владимир лўмым пуэныт.

Владимир духовный академийыш тунемаш пурен. 1969 ийыште Ленинградын да Новгородын митрополитше Никодим тудым монах лияш Кирилл лўм дене ўпшым тўредын. Ик ий гыч монах Кирилл отличий дене академийым пытарен да архимандрит саным налын. Уло илышыжым Руш Православный Черкылан пуышо тиде ен Москон да уло Русьын Святейший Патриархше марте кушкын. Шуктымo пашажым радамлен пытарашат огеш лий, а эн тўнжō – тудо Российыште веле огыл, уло тўнямбалне Руш Православный Черкым икояным ыштыме верч тырша. Тек пашаже воранен толеш, Юмо дене пырля тўнямбалсе калыкат полшаш тўналеш. Пагалыме да йōратыме Патриархна Кириллын ўмыржō кужу курыман лийже.

АФОН КУРЫКЫН ВОЛГЫДЫЖО

Мландымбалне тыгай вер-влак улыт, кудыштын лумыштак Юмылан ушаныше енын шумжым куандарат: Иерусалим, Синай, Вифлеем, Валаам, Соловки да молат. Нунын коклаште Грецийысе Афон луман курык мыланна шерге да волгыдо шонымашым коргыштына ылыжта. Эгейский теңызыш лектын шогышо тиде полуостровышто коло монастырь, скит ден шуко часамла верланеныт.

Афон – Юмын Аван ойырен налме ныл вер гыч иктыже. «Тыште кумал илыше кеч-могай монах, Юмын эрыкшым шукташ туналеш гын, утаралтмашым муэш», – сөрен Мария Удыр. Тиде мут кызыт мартеат шукталт толеш. Вет тудо Шкежак иннок-влакын вуйлатышышт – игуменьяшт. Монастырьлаште илыше изашольын чылажат ситышын, черке службылан чылажат лийже манын, Юмын Аваже Шке тургыжлана. Тышке удырамаш-влаклан пураш чарыме.

Руш монах-влакын Афонышто илаш туналмыштлан тений түжем ий. Тиде лумгечым Православный Черке пеш кумдан палемда. Святой курыкын моло монастырьже коклаште чот орланыше Пантелеймон лумеш руш монастырь ик эн кугулан шотлалтеш, да молитва шұлышыжат күкшө. Кумдан палыме преподобный Силуан ачана молитваште шогымо подвигшым тыште нангаен, чыла калык верч кумал илен. Юмым йоратымаште, ұнышө лийын, ен-влак дене келшен илымаште кугу күкшытыш шуын да христиан-влаклан аклен мошташ лийдыме духовный кредалмаш паша опытым коден. Руш подвижник-влак коклаште святой Афонин ончен куштымо эргыже-влак шагалын огытыл: Киевысе монастырьлан негызым пыштыше преподобный Антоний, Нямецкий монастырьлан туналтышым пуышо преподобный Паисий Величковский, Максим Грек, Нил Сорский, Арсений Коневский да молат. Кызытсе курымым налаш гын, моло дене пырля архимандрит Иеронимым, Алатырьысе пörьен монастырьын духовникшым (2013 ийыште вес туняш куснен), Оптине Пустыньын духовникше схиигумен Илийым палемдаш лиеш.

Афонысо монастырьла гыч лекше, святой курыкын духовный школжым эртыше ача-влак тайналдыме ушанышт, келге ұнышылыкышт дене ойыртемалтыт. Сандене нуно мыланна языкна шукылан көра пычкемышалтше

туняште илышылан корным ончыктышо волгыдо шұдыр гае улыт.

Афон курыкшат – уло тунялан кугу волгыдым шарыше вер. Монастырьлаште кугу святыневлак улыт: Господын Ылыжтарыше Ыресшын ужашыже, Юмын Аван ұштыжө, Андрей Первозванный апостолын вуйжын ужашыже, Тынеш пуртышо Иоаннын кидше да шуко моло святойын мощышт. Иверон монастырьлаште Юмын Аван пеш тошто, чудым ыштыше юмонаже уло. Ме тудым «Иверская» манына, грек-шамыч Портаитисса лумым пуэныт. Тидыже Вратарнице маным ончыкта. Моло монастырьлаште Юмын Аван «Достоинно есть», «Скоропослушница», «Троеручица», «Млекопитательница» да эше шуко юмона-влак улыт.

Святой курыкышто подвигым нангайыше ача-влакын туныктымыштым уло туня туткын колыштеш. Пытартыш ийлаште мемнан элыштат Паисий Святогорецын книгаже-влак лектыныт. Юмын эрыкше, айдемын койыш-шоктышыжо, еш илыш, утаралтмаш нерген возымыжым шуко ен кугу куан дене лудеш да илышыжым торлаташ кумылангеш.

Афон курык шыпыште эртыше духовный илыш дене мемнанат могай-гынат кылна уло манын ушанена да тидлан лыпланен куанена.

Протоиерей Николай ЧУЗАЕВ.

Ўшанена

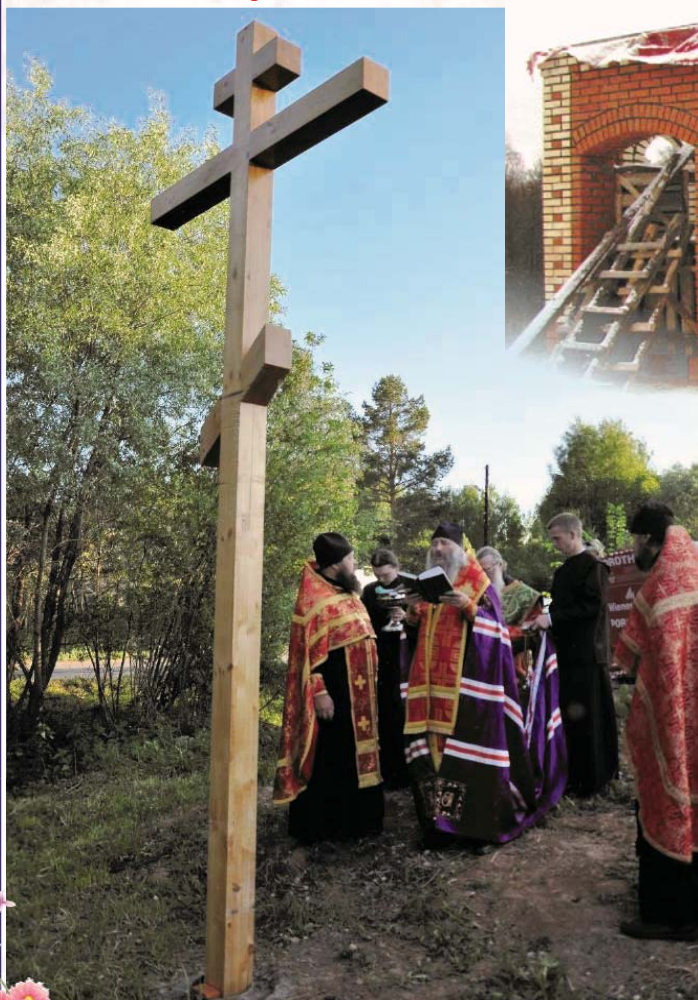

Марий кундемьсе святой священномученик-влак лүмеш храм-часамлам Советский районысо Березята ялыште чоҥаш тўналме нерген «Шўм-чон изолык» газетын 2015 ийыште лекше 3-шо (23-шо) номерыштыже возымо ыле. Орша селасе храмын настоятельже, батюшка Сергей Мошкин тений 30 октябрыште тушто священномученик Анатолий Ивановский лүмеш молебеным служитлен.

Мыят тушко мийышым, да шинчаончылнем сылне сўрет почылто. Ончыкылык храм-часамлан йошкар кермыч дене оптымо пырдыжше воктеке калык шуко погынен. Батюшка толмым нуно чон вургыж вученыт. Кугыен коклаште йоча-влакат койыныт. Паша лектышышт верч куан кумылыштым нигўат шылтен кертын огыл. Але шукерте огыл ўрдыж гыч ончен коштшо-шамыч тиде изи ялыште тыгай кугу пашам вораңдарен кертыт манын, ўшанен огытыл.

Негызым ямдылымеке, кок ий жапыште кермыч пырдыж нўлталтын. А вет Березята ден пошкудо Захарята яллаште улыжат нылле наре ең веле ила, шукынжо сулен налме канышыште улыт. Но тиде кундемьште илыше калык пашам йўратыше, Юмылан ўшаныше, нелылык деч лўддымў да поро шўм-чонан. Нунын тыршымышт дене тиде кугу паша ышталтын.

Чыла сомылым Березята ялыште илыше, а кызыт Орша селасе храмын старостаже А.Н.Журавлев виктарен шога. Тудын польшкалышыже В.Н.Пахомова окса погымо сомылым шукта. Фундамент ден пырдыжлан

пел миллион наре окса каен гын, леведаш да оралте кўргым шотыш кондаш тынарак шийвундо кўлеш лишеш. Верысе калык умбакыжат паша да окса дене полшаш ямде. Нуно эше «Новатор» завод вуйлатыше Галина Ивановна Маргиналан да Москва ола гыч ик бизнесменлан пеш кугу таум ыштат. Кокымшыжо эре полша, но шке лўмжым ок палдаре.

Поро пашалан тўрлў семын полшаш кумылан ең-влак улыт гың, паша лектышыжат тўвыргў лишеш. Юмылан ўшаныше калыклар Мари́й кундемьсе святой священномученик-влак лүмеш храм-часамла икмыняр жап гыч шке омсажым почеш манын, ўшанен кодына.

Римма СМОЛЕНЦЕВА.
Советский район, Орша села.

4 ноябрьште
Моркыял селасе
Юмын Аван
Казанский
юмонаже
лүмеш черкын
угыч чоңымо
полатыштыже
пайрем службо
эртен. Тудо
у оралтыште
икымше
литургийым
эртарымылан
вич ий теммылан
пөлеклалтын.

Пел курым наре эртымек

Тиде öрыктарыше юмона икымше гана калыклан 1579 ийыште кончен. Кызыт Юмын Аван Казанский юмонаже лүмеш пеш шуко вере черке уло. А Моркыялысе черке 1895 ийыште чоңалтын. Тудым пырна дене нөлтенит, кок ярусан иконостасан да ик престолан лийын. Тиде ийынак 10 сентябрьште тудым святитленит да тылеч вара службым эртараш тўналыныт.

1941 ий 27 майыште Марий АССР Верховный Советын президиумжо тиде черкым петырыме нерген пунчалым луктын. Тышан школым почаш шоненыт. Но тиде пунчал шукталтде кодын, молан манаш гын, Кугу Отечественный сар тўналме дене религий шотышто шонымаш вашталтын. Тыге 1945 ий 29 октябрьште юмылан ўшаныше-влакын йодмышт почеш черке уэш почылтын. 1964 ий 6

февраль марте службо эртаралтын. Лач ты теле кечын пу черке йўлен каен.

Кызыт ожнысо черке олмешак Юмын да юмылан ўшаныше-влакын полшымышт дене Юмын полатым кермыч дене чоңымо. Черкым угыч ыштыме нерген шонымаш кузе лектын? Тидын нерген прихожанке Александра тыге шарнен ойла: «Ик теле кечын мемнан ялыш Озан ола гыч самырык диакон толын ыле. Тудо ончен кошто да, вуйжым рўзалтен, тыге каласыш: «Черке йўлымылан мыняр ий эртен, а весым чоңымо нерген нигōат ок шоно». Тудын тыгай шомакше тушто лийше калыкым

пуйто помыжалтарен. Тыге черкым чонымо нерген шонымаш шочо».

Черкым чонымо нерген икымше мутланымаш «Взыскание погибших» Юмын Аван юмонаже лүмеш пайрем кечын лийын. Тиде вереш Ыресым шогалташ манын ойланыт. Святитель Гурийым шарныме кечын тудым иерей Евгений Усков святитлен да черкым чонач верым палемден.

Чонымо паша 2008 ийыште протоиерей Александр Михайловын благословенийже дене тўналын. Изижат, кугужат негызлан верым кўнчаш толыныт. Шонгыракше пенсийышт гыч оксам ойыреныт, тыге полшеныт.

2009 ий 6 августышто «Эмеково - Корамас» крестный ход годым икымше кермычим пыштыме.

2011 ий 4 ноябрьыште, пел курым наре жап эртымеке, первый литургий лийын. Тудым Волжск олесе Святитель Николай Чудотворец лүмеш кафедральный соборын клирикше Матфей Сапаев эртарен.

Тений кенежым ырес ден куполым святитлыме да колокольню ўмбаке шогалтыме. Купол ден ырес-влакым верысе мастер Андрей Шаршов ыштен.

Ноябрь тўналтыште чан-

шергылте. Пайрем лүмеш молебн тўнале. Тышке погынышо калык «Заступница Усердная» акафистым Эн Святой Юмын Шочыктышо Авалан мурыш...

Тиде черкым уэш чожен почаш полшаш Юмын Ава пеш ушан, ўшанле ўдырамашым, Зинаида Яндуковам, ойырен. Тудо шке вийжым, жапшым чаманыде, тиде кугу пашалан пижын, шке примерже дене калыкым кумыланда. Зинаида шке жапыштыже «Волжский» совхозышто агрономлан пашам ыштен.

Тачысе кечылан тиде черкын эше шке настоятельже уке, туге гынат кажне кечын тыште псалтирьым, Юмын Аван Казанский юмонажлан акафистым лудыт. Кугу пайрем годым молебным эртараш Эмеково селесе Юмын Аван Леведмыже лүмеш черкын настоятельже протоиерей Евгений Усков толын кая.

Прихожан-влак тиде верыште куштыгылыкым, вашумылымашым шижыт. Илыме курымыштыжо айдеме тўрлө нелылык, торжалык дене вашлиялтеш. Черкыште молитвам лудмеке але колыштмеке, порырак, ныжылгырак лиеш. А варажым ешыштыжат, паша верыштыжат чыла сай лиеш – куанен илыме веле шуэш. Чыла тидыже Юмын полатыште поснак шижалтеш. Ушанем, тиде у черке чангын йонгалтше йўкшым шуко-шуко ий колаш тўналына, тышке корно эре такыртыме лиеш!

Дионисий СМЕРНОВ.

Юлсер кундем.

влакым сакалтыме. Нунымат налаш прихожан-влак оксам погеныт. Чан-влакым протоиерей Евгений Усков святитлен. Чылажымат Юмын Аван Казанский юмонаже лүмеш пайремлан ыштен шукташ кўлын.

Тыге вучымо пайрем кече толын шуо. Чан кырыме йўк, торашке шергылтын, калыкым пайремыш чумырыш. Черкыш погынышо калыкын, чан йўкым колын, куан шинчавўдшў лекте, вет кажныже тиде татым пел курым наре вучен, кажныже гаяк шке надыржым пыштен. А молебным Волжск олесе Иоанн Кронштадтский лүмеш черкын настоятельже протоиерей Евгений Панин эртарыш.

«Благословен Бог наш...» - черкыште

Шочмо эл - шүм-чоныштына

«Шочмо мландым пале, эргым, чот йöрате курымеш», - куанен мурат яндар йүкышт дене йочасадышке коштшо ўдыр-рвезе-влак. Таче чыла мурыжат, почеламутшат шочмо мланде нерген йонгат. Вет тиде сылне концерт Марий Эл Республикын шочмо кечыжлан пöлеклалтын. Кунар куан, кунар пиал йоча-влакым ончаш толшо уна-шамычын шинчаштышт! Тышке йочасадысе кажне икшыве, воспитатель толын, ача-ава-влакат öрдыжеш кодын огытыл.

Ты мероприятийлан подготовительный группыш коштшо ўдыр-рвезе-влак ончыл-гочак ямдылалташ тўналыныт: ныжылге мурым, чонеш логалше почеламут-влакым, икмынар сылне марий куштымашым тыршен тунемыныт. Пайрем программым марий, татар, руш модыш-влак сöрастареныт. Вет Марий Элыште шуко тўрлö национальностян ен-шамыч келшен илат. А сценыш лекше йоча-шамычым ончалат - чевер олыкыш логалметла чучеш. Чапле марий вургемым чиенытат, пеледышла веле койыт. Кўсле сем почеш ўдыр-влакын кушталтымышт чылалан поснак келшыш. Залым сöрастараш ача-ава-влак марий

тўран солькым, шовычым, марий вургеман курчакым конденыт, тидланже нунылан кугу таум каласена.

Пайрем лўмеш «Шочмо элемын пўртўсшö» сўрет выставке эртаралтын. Тыштат йоча-влак шке мошты-машыштым, Марий мландым йöратымыштым ончыктеныт.

Шочмо эллан пöлеклалтше пайрем чылаштым ик ешыш ушен. Йырваш порылык шўлыш, икте-весеым

умылымаш кумыл шарлен. Тиде шўлыш йочасаднам нигунам ынже кудалте. Вет келшымаш - тиде кугу вий.

Эртарыме мероприятийий йоча-влакым марий йылмым йöраташ, Шочмо элым, ача-авам, родо-тукымым, йолташ-влакым пагалаш да аклаш кумыланда. Пелед, тўзлане, Марий мландына! Поро лий, марий калыкна, осал деч Юмо аралыже тыйым.

**Елена ВОЛКОВА, воспитатель.
Медведево район, Кузнецово села.**

**Тиде книгам кушто да кӧ
ямдылым те книга ком гыч
палышда. А пырысын ойлымыжым
ме кусарен ямдыленна да тыланда
умбакыже лудаш темлена.**

**МИРОНОСИЦКИЙ МОНАСТЫРЬЫН
ИСТОРИЙЖЕ - ЙОЧА-ВЛАКЛАН**

І УЖАШ, умбакыже

Авӱташте ушкал-шамыч илат. Тушто шокшо, тамле шӧр пуш шарла, сандене нунын деке унала кошташ пеш йӱратем. Паледа, калаче семын пӱтырналт возын, шудышто малаш могай сай!

Ушкал-шамычын мут колыштво пашашт – шӧрым пуаш. Нунын шӧрышт гыч умбалым, уйым, торыкым да мороженныйым ыштат. Чылаж денат матушка-влак паломник-шамычым сийлат, мыйымат огыт мондо. Вӱташте эше ош каза-шамыч улыт, нунат тамле шӧрым пуат. Пачашт дене поснак чот келшен илем, пырля модам. Но эн чотшо чыве-шамыч дене модаш йӱратем, почешышт поктен кудалам, а нуно кыдетлен-кыдетлен куржыт. Чыве-шамычинат мут колыштво пашашт уло – муным пуаш. Кугече деч ончыч нунылан пӱтырак чот тыршыман.

Монастырь кудывечыште шоншо-влакым чӱчкыдын ужаш лиеш. Нуно палат: тыште нуным нигӧ ок тӱкӧ. Монахиня-влак дене пырля мыят нуным шӧр да олма дене сийлем. Модаш гына нунын дене лӱдыкшӧ, вет имышт пешак шуко. Олма садысе аллея мучаште шуко-шуко ий ик шоншо еш ила. Ойлат, нуно монастырь ышталтме нерген преданийым палат да аралат. Вес гана ала тыландат тидын нерген каласкалат.

Мемнан орол пий-влак дене модаш эшеат чот лӱдыкшӧ. Княжна, Граф, Хан ден Астра пеш кугу да ушан улыт. Нунын илыме верыштым будко маныт, а йырже кудалышташ ситыше верышт кумда. Иӱдлан нуным ярашке колтат, вет мут колышт ыштыме пашашт – монастырьым да мемнам оролаш. Астра – эн кугурак да шонен моштышо, сандене тудо самырык Граф ден Княжнам туныкта. Нунат чыла палат: монахиня-влакым ужыт гын, куанен опташ тӱналыт, почыштым пӱтыркален, тамлырак кочкышым вучат.

Кудывечыште пушкыдо иман туя пушенге-влак одарген кушкыт. Укш лонгаштышт изи кайык-влак пыжашым оптат. Игуменя авана, матушка ден паломник-влак веле огыл, мыят нунын сылне мурыштым колышташ йӱратем.

Кажне чонан Юмым мокта. Шке сылне

мурышт дене кайык-влак Тудым поснак келыштарен моктат. Телылан шокшо верыш каят гынат, кажне шошым мемнан монастырьыш пӧртылыт. Мландымбалне улшо тӱрлӧ святой вер нерген шуко ӧрыктарыше историйым пален налыт да мыланна каласкалат.

Игуменя авана пеш поро, чыла чонаным йӱрата. Тудын пӧртыштыжӧ кужу пунан кролик-влак илат. Клеткыште ош кугу попугай чыла енын кумылжым нӧлта. Клеткыже кумда, тарванылашыже вер ситыше. Попугай чылаштым улыч кӱшкӧ онча, южгунам кугун кычкыра. Тудо кутыраш пешак тунемнеже, но тидыже кунам лиеш ала?

Пӱртӱсшӧ тыште могай мотор! Храм воктене кушшо кож ден туя-влак шке тӱсышт дене паломник-влакым телымат куандарат. Шошым матушка-влак храм воктеке тӱрлӧ сылне пеледышым шындат: йошкарным да нарынчым, ошым да кынам. Эн ончыч тюльпан

помыжалтеш, вара пион шарла, висвисат почеш ынеж код, а моло чевер пеледышын лӱмжым але тунем шуктен омыл.

Храм да келье-влак лишнак ӧрыктарыше вер уло. Мо гын тушто уло, кузе шонедат? Да тиде ер! Мемнан монастырьна кугуат огыл, но сылне верже тыште ятыр! Ер вӱдышӧ монастырьын ош пырдыжше, храм ден куполжо да пушенге-влакат йомакысе семын волгалтыт.

Тиде ерыште Ганс, Христиан да Андерс йӱксӧ-влак ийын коштыт. Пырляже кӧн лӱмжым ушештарат, шарналтышда? Но мый денем нуно ни гунамат огыт мутлане, чот ушан улыт докан? Да, тыгай мотор кайык-влакнан изиш койышланашат лиеш.

Вӱдышӧ тӱрлӧ кол ила.

Нуно мутланен огыт мошто манын, ен-влак шонат. А мый палем, нуно лым лийде ойлат, умшаштымат петыраш огыт ярсе.

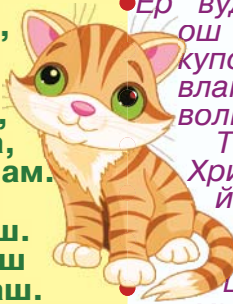
Мемнан монастырьыште олмалу чот шуко, а шошым могай чот моторын пеледыт! Нунат мутым колыштын илат, шыжым чапле саскам пуат! Тыште олма гыч телылан ситыше вареньым, компотым шолтат. Йоча-влак веле огыл, ушкал ден каза-шамычат олмам пеш йӱратат.

Янда гыч ыштыме вошт койшо шокшо «пӧртлаште» матушка-влак киярым, помидорым, мӧрым да виноградым ончен кушат.

Монастырьыште илаш сай, вет тыште чыланат икте-весеыштым йӱратат, мыйымат шымаат. Ушкал-шамычым ончышо матушка мыланем эн чот келша, тудо эреак порын шыргыжеш да тамле кочкыш дене сийла.

Тӱняште пиалан пырыс шуко уло гынат, мый шке илышемем эн пиаланлан шотлем. Вет тыште чыланат Юмым шонен илат, Юмо мыйымат илаш суапландарен, да мыят молан гынат кӱлам!

Монастырьыште илем,
Ужара ден кыне лам.
Мушкылтам, шыргыжалам,
Пашалан чолган пижам.
«Мыр-р», – эн ончыч кумалам,
Кочмыверыш шып пурем.
Чылаш ден саламлаштам,
Эр кочкышым пурлалам.
Йолташем-влакым ом мондо:
Ни ушкалым, ни казам.
Юмын храмышке пурем,
Юмогам тӱслен ончем.
Юмын кумылжо почеш
Чот вашталте илышем,
Лийым поро да ласка,
Садлан моктем Юмынам.
Каем ынде содоррак
Пӧртиймак колям кучаш.
Лишыллан порым ышташ
Кажныже вет тыршышаш.
Юмылан таум ышташ
Мемнан дек теат толза.
Тыште ме вашлийына,
Илышлан куанена.

«Русьым святой маньин лүмдат»

Тыгай лүман слёт-фестиваль 6 ноябрьште Чакмарий кыдалаш школышто эртен. Тушко Провой кундемьсе военно-патриотический клуб ден Олыкмарий благочинийыш пурышо секций-влак чумыргенит.

Тыгаяк лүман муро ты пайремым почын. Тудым Чакмарийысе Рушарня школыш коштшо ўдыр-рвезе-влак йонгалтаренит. Олыкмарий благочинийым вуйлатыше Алексей Никитин ден Чакмарийысе Святой Троице лүмеш черкын настоятельже, иерей Михаил Репин погынышо-влакым саламленит да Калыкын икоян улмо кечыж дене палдаренит.

Рушарня школыш коштшо-влак литературно-музыкальный композицийышт дене ончаш толшо калыкын шүм-чоныштым тарватенит. А.Щербаковын вуйлатыме «Акпарс» клубын рвезыже-шамыч түрлө приёмым палымышт дене чылаштым ырыктаренит. Историйым туныктышо Татьяна Ивановна Семенова ўдыр-рвезе-влаклан йодыш-шамычым пуэден, тыге нунын православийын историйжым палымыштым терген. ОБЖ предметым туныктышо

Геннадий Иванович Осинкин «Память» клубын да Шоленерысе кыдалаш школын командыже-влак дене военно-прикладной эстафетым эртарен. «Память» клубын ўдыржө-влак автоматым рончен погымаште ойыртегалтыныт, а Шоленер гыч мийыше-влак пневматический винтовко гыч мишеньыш пеш туран лүйкаленит. Чакмарий школын куштызыжо-влакым калык совым ружь кырен вашлийын. Нуно «Катюшам», вальсым, матрос-влакын куштымашыштым ончыктенит.

«Память» клубын ўдыр-рвезыже-влакын «Российлан служитлаш» мурым йонгалтарымышт годым залысе калык кынен шогалын, кажныжын шүмыштө Шочмо эл верч кугешнымаш озаланен.

Тыгай сылне пайремым Марина Григорьевна Ярикова вуден. Чылаштлан тауштен, туныктымо пашан ветеранже Нина Петровна Порватова ойлен. Пытартышлан участник-влаклан Тауштымашан серыш-влакым кучыктенит да чылаштым школын кочмыверышкыже пайрем трапезыш ўжыныт.

Галина СТЕПАНОВА.

Провой кундем, Чакмарий.

Юмо дене пырля

16 ноябрьште Юлсер кундемьсе Кугу Порат школышто ача-ава-влакын районысо погынымашышт икымше гана эртаралте. Тышке толшо 123 делегат «Йочам духовно шуарымаште ешын, школын да черкын вашкылышт» темым тарватыш. Икте-весеыштым паша опытышт дене палдарышт, ончыкылык паша радамым палемдышт. Кызытсе саманыште илыше йоча-влакым Юмо деке лишемдымаште пырля тыршаш кутырен келшышт.

Алевтина ЧЕРНОВА.

Туныктен каласыже шомак

Кугу ушан Соломон кугыжа деке икана поян ен толын да ойла:

– Кугыжа, мом ыштышашымат ынде ом пале. Мыйын чыла уло, а шкеже тугай пиалдыме улам, тидын нерген каласен моштат ок лий. Чыла кечат мыланем икгай лийын, эр ўжара ден кас ўжарам ойырен ом керт. Кузе илаш, ала тый ойым пуэт?

Соломон пўя воктене кол модмым эскерен шинчен да йодын:

– Илыш деч тый мом вучет, мом ышташ шонымашет уло?

– Ончыч мый кул илыш деч утлаш шоненам, тиде шонымашем шукталте. Вара торгайыме пашам ворандарен колташ тыршенам. Тидымат ыштен кертым. Ынде поянлыкем шуко, эше итаж-мом ышташ кўлешыжат уке. А мо улыжо дене нимогай пиалем уке, – ойлен толшет.

– Ончыкылык нерген шонымаш деч посна илыше ен пўяште улшо кол гай. Теве нунын чыла кечыштат икгай, эр ўжара ден кас ўжарам тыйын семынетак ойырен огыт мошто. Айдеме улметым монден, тый шкендым шке тышке шуктенат. Поро ыштышаш нерген шонымашым чонышкет от пыште гын, уло

иышетым тыгаяк шўлыкыштö эртарет. Колымаш чекыш шуат да иже арам илыметым умылет, – вашештен Соломон.

– Ик шонымаш шукталтмеке, тугеже вигак весе нерген шонаш тўналман мо? – öрын йодын пиалдыме ен.

– Чынжымак тыге. Айдеме шке пиалжым корнышто веле муэш, – иктешлен каласен ушан кугыжа.

«Юмын закон йоча-влаклан»

27 октябрьыште С.Г.Чавайн лўмеш Национальный книгагудышто «Юмын закон йоча-влаклан» православный книган презентацийже эртыш. Тушко мый Сотнур селасе Святой Троице лўмеш черкын настоятельже иерей Игорь Сапаев дене пырля мийышым. Йоча-влаклан лукмо книга дене палыме лийым, марий йылме дене лукмо моло книгагат ужым.

Погынышо калыклан шочмо мландем нерген почеламутым сылнын лудым, а Сотнур школышто тунемше Илья Тимофеев марий семым шиялтыш дене шоктен ончыктыш.

ЮМЫН ЗАКОН
ЙОЧА-ВЛАКЛАН

Школыштына марий йылме дене лукмо православный книга ден газет-влак ятырак улыт. Вет мемнан деке чўчкыдын Игорь ача книга пöлек дене толеш, «Шўм-чон изолык» журналымат конда. Православный книга кечымат школыштына эртарыш. Кажне ийын Рошто пайремышке шере пöлекым конда. Ме, школышто тунемше-влак, тудлан Юмо деке лишемаш полшымыжлан кугу таум каласена да умбакыжат Игорь ачам школыштына вучаш тўналына.

Анастасия МИХАЙЛОВА.

Юлсер кундем, Кугу Корамас школ.

28 ноябрь гыч Иисус Христосын шочмыжо лумеш пүтö тунгалын.

Пүтö жапыште шылым, коям, колым, муным, шöр-торыкым, шүшмүйым кочкаш огеш лий. Нине кочкыш-влак белоклан да түрлö аминокислоталан поян улыт. Пүтö годымат капкыллан күлешан нине вещества-влакым моло кочкыш дене темаш лиеш. Кочкышым пурса, фасоль, понго, паренге да моло пакчасаска, түрлö шүраш гыч ямдылыза. Пүкшым, фруктым, емыжым утларак кочса. Кочкышыш нöшмүйым ешараш пайдале. Мүйыштат пеш шуко күлешан вещества уло. Тудымат кочкаш лиеш.

Тазалыкым аралена

СОЛЯНКЕ

 Күлыт: 200 гр. шинчалтыме кияр, 200 гр. свежа помидор, 10 гр. ложаш, 60 гр. шем маслине, 100 гр. шоган, 100 гр. свежа кешыр, 200 гр. коштымо але свежа понго, шинчал, йоныштымо шем пурыс, свежа укроп але петрушко.

Кастрюлеш темен вүдым шолаш шындыза, тамже дене шинчалым ешарыза. Падыштыме шоганым нöшмүйеш чевер тусым налмешкыже жаритлыза, тушко падыштыме помидор ден төркеш нүжымö кешырым ешарыза, эше жаритлыза. Ик жап гыч тиде салмашкак понгым пыштыза (коштымо понгым ончылгоч вүдыштö шинчыктыман) да эше 15 минут жаритлыза. Вара кастрюльыш опталза. Салмаш кужу кутышын пүчкедыме киярым тушитлыза, тудымат кастрюльыш опталза. Онго семын пүчкедыме маслиным ешарыза. Кукшо салмаш ложашым пыштыза да, күрен тусым налмешкыже, пудыратен-пудыратен жаритлыза, вара кастрюльыш луген колтыза. Солянке эше 10 минут шолмеке, шем пурысым ешарыза. Устембаке шындыме деч ончыч ужар укропым але петрушкым шавалтыза.

МҮЯН КЕШЫР

 Күлыт: 700 гр. кешыр, 300 мл. апельсин сок, 30 мл мүй, 50 гр. порей шоган, 1 пүй чеснок, специй, гвоздике, шинчал, йоныштымо шем пурыс, сакырложаш.

 Кешырым шинчалан вүдеш шолтыза, йүкшыктарыза да онго семын пүчкедыза. Мүйым, апельсин соком да чеснок лапашым пырля варыза. Тушкак кужу кутышын пүчкедыме порей шоганым, специйым ешарыза. Тиде соусыш кешырым пыштыза, варыза да, противеньыш опталын, 180 градус марте ырыктыме духовкыш 20 минутлан шындыза.

ШЕРЕ КОЧКЫШ

 Штрудельым ышташ күлыт: 400 гр. ош ложаш, 150 гр. вүд, изиш дене оливке үй, уксус, шинчал, 4 свежа олма, 60 гр. изюм, изиш дене грецкий пүкш ден миндаль, 1 банан, корице, изиш турнявöчыж.

Вүдыш тамже дене шинчалым, изиш уксусым ешарен лугыза. Ложашым икмыняр гана шокте гоч колтыза (тыге руаш пушкыдырак лиеш), вүдеш лугыза. Оливке үйым ешарен, руашым нöштылза да ик жаплан коранден шындыза. Пүкш-влакым йоныштыза, олмам эрыктыза да кубик семын пүчкедыза, а изюмым сайын мушса. Чылаштым пырля варыза, корицым ешарыза. Руашым вичкыжын шарыза, тушко ямде вартышым йыгыза, пүтырыза, кок мучашым чывыштал петырыза да духовкыш шындыза. Тиде жапыште сиропым ямдылыза. Турнявöчыж ден бананым пырля варыза (блендереш гын, сайрак), кеч-могай сиропым ешарыза, шолаш пуртыза. Күын шушо штрудельым сироп дене кочман.

ПЕРКАН ЛИЙЖЕ!

ДЕКАБРЬ. ЧЕРКЕ ПАЙРЕМ

Шч		5	12	19	26
Кш		6	13	20	27
Вр		7	14	21	28
Из	1	8	15	22	29
Кз	2	9	16	23	30
Шк	3	10	17	24	31
Рш	4	11	18	25	

Пүтö кече
Пенгыде пүтö кече

Декабрь – мемнан Христос Юмынан Шочмыжо лүмеш кугу пайремже вашеш вочшо пүтö жап. Пүртүсыштö тургыжланымаш иземын, курымашлык илыш да чон вершоналташ жапшуын.

2 – Москвасе святитель Филаретын кечыже.

4 – Юмын Шочыктышо Эн Святой Удырым храмыш пуртымо кече. Тиде пайрем кечын черке нерген ойлыман. Тиде святой оралте – айдемын көргö вий-куатшым, шүлышыжым чынеш шуарыме вер. Юмын шочыктышаш Удыр тыште порылык, үгышылык дене пойдаралтын гын, меат йочанам тыштак кугешнымаш, моктанымаш деч коран кошташ туныктышаш улына.

6 – Святой кугу князь

Александр Невскийын кечыже.
7 – Чот орланыше
Екатеринан кечыже.

10 – Юмын Аван «Знамение» иконыжын кечыже.

13 – Святой апостол Андрей Первозванныйын кечыже. Шукерте огыл Андрей Первозванныйын мощыжым Россыйын олашкыже кондымо ыле. Калык тудым кугу кумылын вашлийын. Кушто ваш шогымаш лийын – тушко умылымашым, а кушто пудыранчык – тушко лыпланымашым Апостол пуртен. Тыныслан туныктышын мутшым колыштмаш мыланнат тынысым конда.

17 – Чот орланыше Варваран кечыже. Чот орланыше Варварам калыкыште сайын палат. Пырчесым подылде колаш огыл манын, тудым сөрвалат. Сарлаште улшо-шамыч, черле-влак Варварам уло кумылын сөрваленыт гын, шонымашышт шукталтын. Тыгай пример илышыште шагал огыл лийын.

Йошкар-Оласе Серафим Саровский лүмеш храмын үлыл приделже тудын лүмеш.

18 – Преподобный Савва Освященныйын кечыже.

Озанысе архиепископ святитель Гурийын кечыже.

19 – Святитель Николай Чудотворецын кечыже. Волжск оласе соборын да Звенигово оласе, Куженер, Мариец, Сурук посёлкыласе, Актауж, Косолапово, Кожласола, Микряково селаласе храм-влакын пайремышт.

23 – Святитель Иоасаф Белгородскийын кечыже.

25 – Святитель Спиридон Тримифунтскийын кечыже.

Православный центрысе преподобномученица Кугу княгиня Елисавета лүмеш храмыште марий йылме дене эртыше Юмын литургийын расписанийже:

12 декабрьыште службым протоиерей Сергей Бажанов вүда, протоиерей Владимир Власов ден иерей Александр Усков пырля служитлат.

26 декабрьыште службым протоиерей Лев Федотов вүда, иерей Евгений Беляев ден диакон Иоанн Захаров пырля служитлат.

Службо 7 шагатат 30 минутлан тўналеш. Адрес: Вознесенский урем, 81-ше пöрт.

«МОЛАН МЫЙ КИДЫМ ОМ МУШ»

Поро илыш корныш шогалташ да чоныштым яндарешташ шонен, батюшка ен-влакым черкыш кошташ ўжын. Тудын ўжмыжым шагал ен шуктен, шукынжо тўрлö амалым кычалыныт. Нунын шонен лукмо вашмутыштым иктешлен, батюшка мыскара йöре каласен: «Теве тыгай лу амаллан көра мый кид мушмым чарнем:

1. Кид мушмем шуын огыл, но мыйым изинекак кидым мушкыктеныт.
2. Кидым мушшо-влак шкеныштым кўшкö шындат, пуйто нуно веле эн яндар улыт.
3. Могай шовын дене мушкаш, ойырен налын ом керт.
4. Ончыч мушкам ыле, а вара öрканаш тўналтым.
5. Кугу пайремлан, Рошто да Кугечылан, веле мушкам.
6. Мыйын йолташем-шамыч кидым мушдеак сайын илат.
7. Шонго да лавыран лиям гын, мушкаш тўналам.
8. Кид мушкаш мыйын жапем уке.
9. Телым вүд чот йўштö, а кенежым утыждене леве.
10. Шовыным быштен лукшо-шамычым пойдарымем ок шу».

МАРИЙ ПРАВОСЛАВНЫЙ ЖУРНАЛ "ШЎМ-ЧОН ИЗОЛЫК"
Учредитель: "Руш Православный Черкын Йошкар-Оласе да Марий Элысе епархийже (Московский Патриархат)" религиозный организацией.

Журнал зарегистрирован Управлением Федеральной службы по надзору в сфере связи, информационных технологий и массовых коммуникаций по Республике Марий Эл, свидетельство о регистрации ПИ № ТУ 12-0164 от 12 декабря 2013 года.

Тираж: 1500 экз. Формат - А-4-12. Журнал лекме жап - 1.12.2016 ий. 0+ - знак информационной продукции согласно Федеральному закону от 29.12.2010 г. №436-ФЗ

Журналым редакцийыште погымо да верстатлыме, "СТРИНГ" ИПФ ООО-што ямде оригинал-макет гыч савыктыме. Адресше: 452006, Йошкар-Ола, Строитель урем, 95.

Редакцийын да издательын адресше: 424002, Йошкар-Ола, Вознесенский урем, 81, 224 пöлем. тел.: (8 8362) 45-39-54. E-mail: marlagazet@mail.ru Интернетыште сайт: eparhia.ter12.ru

Редакционный советым вуйлатыше: протоиерей Николай Чузаев.

Редакционный совет: иерей Игорь Сапаев, Д.Смирнов, А.Таныгина, А.Чемекова, А.Эманова.

Компьютер дене келыштарыше: Д.Смирнов.

Ак - кутырен келшыме почеш. Авторын да редакцийын шонымашышт тўрлö лийын кертыт. Серыш-влак мөнгеш огыт колталт.

РЕДАКЦИЙ ЙОДЕШ: ЖУРНАЛЫМ ШАЛА КЫШКЫЛТАШ ОГЫЛ. ЛУДЫНАТ - ВЕСЫЛАН ПУ!

Куанен чыятена

ОЛМАПУ

Ош чеверын пеледеш
Сылне шошым олмапу.
Оръянла веле коеш
Тамле пуш дене ўпшалтеш.

Кенеж кечын шер олмажым
Чеверракшым погалтен,
Спаслан черкыш коңдена,
Святитлен нангаена.

Шыже кечын оралген
Шогалат тый, шўртнялген.
Лай мардежше модыктен,
Лышташетым йоктарен.

Мамык дене леведалте
Теле кечын олмапу.
Укшыш сийым сакалтем,
Кайык-шамычым пукшем.

Окна ончык олмапуым
Кочаем шынден коден,
Кажне кечын шарналтем,
Лўмжым тудыным саклем.

Мария ЯКОВЛЕВА.

Морко район Арын селасе
Иисус Христосын шочмыжо
лўмеш храм пеленысе «Пырче»
рушарня школ.

Курыкышто
веселан мунчалтена!

10 ойыртемым кычал му

